

УДК 330.14.01

к.е.н., доцент Щепіна Тетяна Георгіївна,
доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту НАУ
Люлько Уляна Вікторівна
студентка НАУ

ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто сутність, джерела формування та напрями використання капіталу підприємства, сформульовано основні завдання ефективного управління капіталом підприємства, визначено основні напрямки підвищення ефективності використання капіталу підприємства.

Ключові слова: капітал, власний капітал, підприємство, управління капіталом, формування капіталу.

В статье рассмотрены сущность, источники формирования и направления использования капитала предприятия, сформулированы основные задачи эффективного управления капиталом предприятия, определены основные возможности повышения эффективности использования капитала предприятия.

Ключевые слова: капитал, собственный капитал, предприятие, управление капиталом, формирование капитала.

FEATURES OF EFFECTIVE DEVELOPMENT AND USE ENTERPRISES CAPITAL

Tatiana Shchepina

PhD in Economics,

Associate Professor Department of Finance, Accounting and Auditing
National Aviation University

Ulyana Lulko

Student of the National Aviation University

The article examines the nature, sources and uses of the company capital. The authors formulated the basic task of effective capital management. The management process of capital structure for any company bases on a specific mechanism. The mechanism of company capital formation determine the most effective set of financial services that should be used to raise capital enterprise, and the ratio between equity and debt capital in view of the company's financial stability and tolerances riskiness of business. It is a system of basic elements and functions that regulate the process of developing and implementing management decisions in this area. The effectiveness of a particular company depends largely on the level of development and improvement of capital management and management decisions traditions. So, each entity has to form its capital structure management policies with maximization of the company market value and minimizing risks.

Постановка проблеми. В умовах сучасного економічного становища в Україні та тенденції до світової глобалізації ринків у суб'єктів господарювання, незалежно від їх організаційно-правової форми, виникає потреба у капіталі для

забезпечення нормальної діяльності підприємства та забезпечення його фінансової стійкості. У зв'язку з цим з'являється низка питань щодо управління структурою капіталу підприємства, яка є своєрідним відображенням усіх тих економічних перетворень, що відбуваються у вітчизняній економіці. Ефективна політика управління структурою капіталу підприємства суттєво підвищує рівень його фінансової стійкості, відповідно виникає необхідність формування найбільш оптимального механізму управління структурою капіталу для його ефективного використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі теоретичні аспекти визначення, формування і використання основного капіталу окреслені Андерсеном Х., Гропеллі А., Коузом Р., Нельсоном Ж.С., Нідлзом Б., Нікбахтом Е., Панченко В., Фуксом А., Хіксом Дж. та ін. Дослідження переважної більшості вітчизняних авторів стосуються вивчення процесу формування та ефективності використання основних фондів. Цим питанням присвячені праці Бачевського Б., Бланка І., Будаї С., Влезько В., Волкова Ф., Воротилова В., Герасимчука М., Гуляєвої Н., Золотарьова А., Зятковського І., Клочко В., Ковальова А., Коркіна В., Олексієнко М., Одинцової Г., Орлова П., Панченко В., Рімера М., Хохлова М., Чумаченко М., Швеця І. та ін. У той же час сучасна ситуація у нашій країні вимагає детального вивчення питання ефективного використання ресурсів, що є у розпорядженні фірми.

Метою написання даної статті є формування та розроблення рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності використання капіталу підприємства на основі узагальнення праць відомих вітчизняних та зарубіжних учених-економістів.

Виклад основного матеріалу. Структура капіталу, що використовується підприємством, визначає не тільки його фінансову діяльність, а і багато аспектів операційної та інвестиційної діяльності. Вона активно впливає на кінцеві результати цієї діяльності. Вона впливає на коефіцієнт рентабельності активів та власного капіталу, тобто на рівень економічної та фінансової рентабельності підприємства, визначає систему коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності й остаточно формує співвідношення у ступенях прибутковості та ризику в процесі розвитку підприємства [1].

Управління структурою капіталу є однією зі складових загального менеджменту підприємства. Таке управління розуміє під собою систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із встановленням оптимальних параметрів обсягу та структури капіталу, а також його залучення з різних джерел та в різноманітних формах для здійснення господарської діяльності підприємства з найбільшою ефективністю та віддачею [2].

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства капітал використовують як інвестиційний та виробничий ресурс, використання якого має приносити максимальний ефект при мінімальних витратах та ризиках. Крім того капітал можна розглядати і як носій аналітичної інформації, яку також

можна використовувати з метою управління підприємством на основі кругообігу капіталу.

У відповідності до загальноприйнятих визначень процес формування капіталу підприємства вимагає дотримання наступних принципів:

- врахування перспектив розвитку підприємства;
- забезпечення відповідності між обсягом залученого капіталу та обсягами активів підприємства;
- забезпечення оптимальної структури капіталу;
- мінімізації витрат при формуванні капіталу з різних джерел;
- забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі функціонування підприємства [3].

Загалом, структура капіталу підприємства формується за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх джерел, що обумовлюється як особливостями фінансового розвитку власне самого підприємства, так і фінансового ринку країни в цілому.

Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості, що залежить як від об'єктивних чинників (масштабу цін в економіці країни і ряду макроекономічних показників), так і суб'єктивних чинників (наприклад, найпростішого – облікової політики самого підприємства). Основним індикатором при цьому виступає власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів.[4]

Аналіз досліджень вчених-економістів дозволяє визначити, що управління капіталом підприємства повинно бути спрямоване на вирішення таких основних завдань:

1. формування достатнього обсягу капіталу, для забезпечення необхідного економічного розвитку підприємства;
2. забезпечення максимальної доходності капіталу;
3. забезпечення мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з використанням капіталу;
4. забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його роботи та розвитку.

Процес управління структурою капіталу будь-якого підприємства ґрунтується на певному механізмі, який є системою основних елементів та функцій, що регулюють процес розроблення та реалізації управлінських рішень у цій галузі. Механізм формування капіталу підприємства дозволяє визначити найбільш ефективний комплект фінансових послуг, який необхідно використати для залучення капіталу підприємства, а також співвідношення між власним та залученим капіталом підприємства з огляду на його фінансову стійкість та припустимому ризиковість ведення бізнесу. При цьому ефективність діяльності конкретного підприємства значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління капіталом та традиціями прийняття управлінських рішень.

У сучасних умовах господарювання співвідношення власного капіталу та зобов'язань є тим фактором, який безпосередньо впливає на фінансову стійкість

підприємства. Підприємство, діяльність якого фінансується в основному за рахунок власного капіталу, є фінансово стійким, незалежним, платоспроможним. Проте в даному випадку виникає і ряд проблем, зокрема варто пам'ятати, що власний капітал обмежений у розмірах, а суб'єкти, які вклали свої кошти у підприємство, зацікавлені у виплаті значних дивідендів, що може стати перешкодою для стратегічного розвитку підприємства.

З іншого боку залучення позикового капіталу дає підприємству ряд переваг, дозволяє до деякої міри покращити його фінансовий стан. Проте неефективне використання позикового капіталу, значна плата за користування останнім, заморожування на тривалий час коштів в обороті можуть дати зворотний ефект, значно знизити платоспроможність підприємства і навіть довести його до банкрутства. Крім того значний відсоток залучених коштів робить підприємство залежним, а його фінансовий стан хитким. Іншими словами підприємство повинно прорахувати вигідну саме йому структуру капіталу, підтримуючи баланс між власним та позиковим та уникаючи крайнощів.

Щоб структура капіталу за його розміщенням у активах була однорідно поєднаною із структурою капіталу за джерелами фінансування майна підприємства, допустимим є використання структурного співвідношення капіталу за його формою як співвідношення майна у грошовій та не грошовій формах, а за змістом як співвідношення сукупного власного та запозиченого капіталів (рис.1).

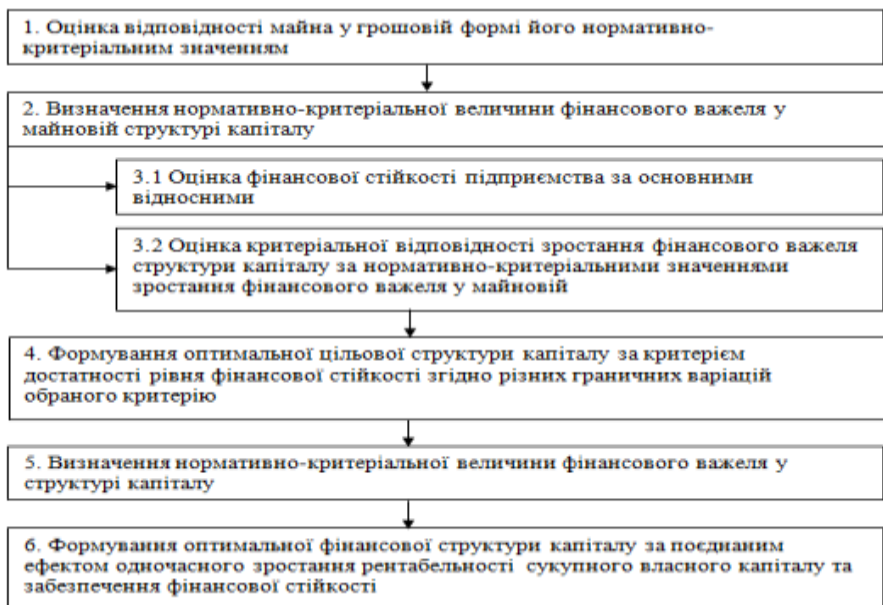

Рис. 1 Етапи оптимізації структури капіталу за методом поєднання рентабельності власного капіталу та забезпечення фінансової стійкості

Крім того проведене дослідження дозволяє зауважити, що здійснювати управління фінансовою стійкістю необхідно з врахуванням ризиків, зумовлених науковим прогресом, нестабільністю політичної ситуації, зростанням конкуренції на товарних і фінансових ринках, посиленням глобалізаційних процесів та дефіцитом інформації.

Висновки. У результаті проведених досліджень можна зазначити, що управління структурою капіталу є невід’ємною частиною всієї політики управління підприємством, оскільки воно полягає у формуванні оптимальної структури капіталу, яка безпосередньо впливає на його діяльність та результативність використання фондів, визначає фінансову стійкість і платоспроможність. Структура капіталу впливає на рентабельність власного капіталу та активів, формує оптимальне співвідношення прибутковості й ризику у процесі розвитку підприємства. А тому кожен суб’єкт господарювання має формувати свою політику управління структурою капіталу так, щоб забезпечити максимізацію ринкової вартості підприємства при мінімізації ризиків.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко Л.М. Ринок фінансового капіталу: становлення, проблеми, перспективи розвитку : монографія / Л.М. Алексеєнко. – К. : «Максимум»; Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 424 с.
2. Алексеєнко Л.М. Управління структурою капіталу підприємства / Л.М. Алексеєнко, Д.М. Любінецький // Наука й економіка. – 2011. – № 2 (22). – С. 132-136.
3. Дем’яненко М.Я. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика : монографія / М.Я. Дем’яненко, О.І. Зуєва. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 190 с.
4. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств : монографія / П.А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.